

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/36/UE

z dnia 5 kwietnia 2011 r.

w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW

(Dz. Urz. UE L 101 z 15.04.2011, s. 1)

PARLAMENT EUROPEJSKI I RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 82 ust. 2 i art. 83 ust. 1,

uwzględniając wniosek Komisji Europejskiej,

uwzględniając opinię Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego⁽¹⁾,

po konsultacji z Komitetem Regionów,

po przekazaniu projektu aktu ustawodawczego parlamentom narodowym,

stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą⁽²⁾,

a także mając na uwadze, co następuje:

(1) Handel ludźmi jest poważnym przestępstwem, popełnianym często w ramach przestępczości zorganizowanej, i rażącym naruszeniem praw podstawowych, wyraźnie zakazanym przez Kartę praw podstawowych Unii Europejskiej. Zapobieganie handlowi ludźmi i zwalczanie tego procederu jest priorytetem dla Unii i państw członkowskich.

(2) Niniejsza dyrektywa jest częścią globalnego działania wymierzonego w handel ludźmi, które obejmuje działania angażujące państwa trzecie, zgodnie z „Dokumentem dotyczącym działań na temat wzmocnienia zewnętrznego wymiaru Unii w zakresie działań przeciwko handlowi ludźmi; Ku światowym działaniom UE przeciwko handlowi ludźmi” zatwierdzonym przez Radę w dniu 30 listopada 2009 r. W tym kontekście w państwach trzecich, z których pochodzą ofiary, lub przez które odbywa się przekazywanie ofiar, powinny być kontynuowane działania mające na celu zwiększenie świadomości, ograniczenie bezbronności, wspieranie ofiar i pomaganie im, przeciwdziałanie czynnikom stojącym u źródeł handlu ludźmi oraz wspieranie tych państw trzecich w opracowywaniu właściwych przepisów dotyczących zwalczania tego procederu.

(3) W niniejszej dyrektywie uznaje się fakt, że zjawisko handlu ludźmi jest silnie powiązane z płcią oraz że kobietami handluje się w innych celach niż mężczyznami. Z tego powodu środki wsparcia i pomocy w stosownych przypadkach również powinny być zróżnicowane w zależności od płci. Czynniki zachęcające i zniechęcające mogą różnić się w zależności od sektorów, jak handel ludźmi w celach werbowania do sektora usług

(1) Opinia z dnia 21 października 2010 r. (dotychczas nieopublikowana w Dzienniku Urzędowym).

(2) Stanowisko Parlamentu Europejskiego z dnia 14 grudnia 2010 r. (dotychczas nieopublikowane w Dzienniku Urzędowym) i decyzja Rady z dnia 21 marca 2011 r.

seksualnych lub do celów wyzysku w pracy np. w sektorze budowlanym, w sektorze rolnictwa lub przymusowej służby domowej.

(4) Unia zobowiązała się zapobiegać handlowi ludźmi i zwalczać ten proceder oraz chronić prawa osób będących ofiarami handlu. W tym celu przyjęto decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW z dnia 19 lipca 2002 r. w sprawie zwalczania handlu ludźmi⁽³⁾ oraz plan UE dotyczący najlepszych praktyk, standardów i procedur zwalczania handlu ludźmi i zapobiegania mu⁽⁴⁾. Ponadto Program sztokholmski – otwarta i bezpieczna Europa dla dobra i ochrony obywateli⁽⁵⁾, przyjęty przez Radę Europejską, nadaje wyraźnie priorytet zwalczaniu handlu ludźmi. Należy rozważyć inne środki, takie jak wsparcie dla opracowania ogólnych wskaźników unijnych służących do identyfikacji ofiar handlu ludźmi, poprzez wymianę najlepszych praktyk między wszystkimi istotnymi podmiotami, w szczególności publicznymi i prywatnymi jednostkami pomocy społecznej.

(5) Organy ścigania państw członkowskich powinny kontynuować współpracę w celu wzmocnienia zwalczania handlu ludźmi. W związku z tym zasadnicze znaczenie ma ścisła współpraca transgraniczna, w tym wymiana informacji i najlepszych praktyk, a także stały otwarty dialog między służbami policji, władzami sądowymi i finansowymi państw członkowskich. Koordynacja w zakresie ścigania i oskarżania przypadków handlu ludźmi powinna zostać ułatwiona dzięki wzmocnionej współpracy z Europolem i Eurojustem, a także poprzez utworzenie wspólnych zespołów śledczych i wdrożenie decyzji ramowej Rady 2009/948/WSiSW z dnia 30 listopada 2009 r. w sprawie zapobiegania konfliktom jurysdykcji w postępowaniu karnym i w sprawie rozstrzygania takich konfliktów⁽⁶⁾.

(6) Państwa członkowskie powinny zachęcać do pracy w tej dziedzinie organizacje społeczeństwa obywatelskiego i ściśle z nimi współpracować, w tym z uznanymi i aktywnie działającymi w tym obszarze organizacjami pozarządowymi zajmującymi się ofiarami handlu ludźmi, w szczególności w zakresie inicjowania strategii działania, w zakresie kampanii informacyjnych i uświadamiających, programów badawczych i edukacyjnych, szkoleń oraz monitorowania i oceny wpływu środków przeciwdziałających handlowi ludźmi.

(7) W niniejszej dyrektywie przyjęto zintegrowane, kompleksowe i skupiające się na prawach człowieka podejście do kwestii walki z handlem ludźmi, a w trakcie wdrażania jej należy uwzględnić dyrektywę Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami⁽⁷⁾, oraz dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/52/WE z dnia 18 czerwca 2009 r. przewidującą minimalne normy w odniesieniu do kar i środków stosowanych wobec pracodawców zatrudniających nielegalnie przebywających obywateli krajów trzecich⁽⁸⁾. Głównymi celami niniejszej dyrektywy są bardziej rygorystyczne zapobieganie i ściganie oraz ochrona praw pokrzywdzonych. Niniejsza dyrektywa przewiduje również zależną od przypadku interpretację różnych form handlu

(3) Dz. Urz. L 203 z 1.8.2002, s. 1.

(4) Dz. Urz. C 311 z 9.12.2005, s. 1.

(5) Dz. Urz. C 115 z 4.5.2010, s. 1.

(6) Dz. Urz. L 328 z 15.12.2009, s. 42.

(7) Dz. Urz. L 261 z 6.8.2004, s. 19.

(8) Dz. Urz. L 168 z 30.6.2009, s. 24.

ludźmi i ma na celu zwalczanie każdej z tych form z użyciem jak najskuteczniejszych środków.

(8) Dzieci są bardziej bezbronni niż dorośli i dlatego istnieje większe ryzyko, iż padną ofiarą handlu ludźmi. Stosując niniejszą dyrektywę, należy w pierwszym rzędzie dążyć do najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka, zgodnie z Kartą praw podstawowych Unii Europejskiej i Konwencją Organizacji Narodów Zjednoczonych o prawach dziecka z 1989 r.

(9) Protokół Organizacji Narodów Zjednoczonych z 2000 r. o zapobieganiu, zwalczaniu oraz karaniu za handel ludźmi, w szczególności kobietami i dziećmi, uzupełniający Konwencję Organizacji Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej oraz Konwencja Rady Europy w sprawie działań przeciwko handlowi ludźmi z 2005 r. to zasadnicze elementy procesu wzmacniania współpracy międzynarodowej na rzecz zwalczania handlu ludźmi. Należy zaznaczyć, że konwencja Rady Europy przewiduje mechanizm ewaluacyjny, w którego skład wchodzi grupa ekspertów ds. działań przeciwko handlowi ludźmi (GRETA) oraz Komitet Stron. Należy wspierać współpracę między organizacjami międzynarodowymi uprawnionymi do podejmowania działań przeciwko handlowi ludźmi w celu unikania powielania wysiłków.

(10) Niniejsza dyrektywa nie narusza zasady niewydalania zgodnie z Konwencją dotyczącą statusu uchodźców z 1951 r. (konwencja genewska) oraz jest zgodna z art. 4 i art. 19 ust. 2 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej.

(11) W reakcji na aktualne trendy rozwoju zjawiska handlu ludźmi, w niniejszej dyrektywie przyjęto szerszą koncepcję tego procederu w stosunku do decyzji ramowej 2002/629/WSiSW, dlatego też obejmuje ona dodatkowe formy wyzysku. W kontekście niniejszej dyrektywy zmuszanie do żebrania należy rozumieć jako formę przymusowej pracy lub usług, zdefiniowanych w konwencji MOP nr 29 dotyczącej pracy przymusowej lub obowiązkowej z 1930 r. Wyzyskiwanie żebractwa, w tym wykorzystywanie osób zależnych, będących ofiarami handlu ludźmi, do żebractwa, wchodzi zatem w zakres definicji handlu ludźmi wyłącznie w tych przypadkach, w których występują wszystkie elementy zjawiska przymusowej pracy lub usług. W świetle odnośnego orzecznictwa należy każdorazowo indywidualnie ocenić ważność ewentualnej zgody na świadczenie danej pracy lub usługi. Natomiast w przypadku dziecka ewentualna zgoda nie powinna być nigdy uznawana za ważną. Wyrażenie „wyzyskiwanie działalności przestępczej” należy rozumieć jako wykorzystywanie osoby do popełnienia, między innymi, kradzieży kieszonkowej, kradzieży sklepowej, handlu narkotykami oraz innych podobnych działań, podlegających karom i przynoszących korzyść majątkową. Definicja obejmuje także handel ludźmi w celu pobrania organów, które stanowi poważne naruszenie godności ludzkiej i integralności fizycznej, a także na przykład inne zachowanie, takie jak nielegalna adopcja lub przymusowe małżeństwo, jeżeli wypełniają one znamiona przestępstwa handlu ludźmi.

(12) Wysokość sankcji w niniejszej dyrektywie odzwierciedla rosnące zaniepokojenie państw członkowskich rozwojem zjawiska handlu ludźmi. Z tego powodu za podstawę niniejszej dyrektywy przyjęto poziomy 3 i 4 konkluzji Rady z 24–25 kwietnia 2002 r. w sprawie podejścia stosowanego w odniesieniu do harmonizacji w zakresie wymiaru sankcji. Jeżeli przestępstwo zostało popełnione w określonych okolicznościach, na przykład wobec szczególnie bezbronnej ofiary, sankcja powinna być surowsza. W kontekście niniejszej dyrektywy kategoria osób szczególnie bezbronnych powinna obejmować przynajmniej wszystkie dzieci. Przy ocenie bezbronności ofiary mogą być brane pod uwagę inne czynniki, takie jak płeć, ewentualna ciąża, stan zdrowia lub ewentualna niepełnosprawność. Jeżeli okoliczności przestępstwa są szczególnie ciężkie, np. gdy prowadziło do zagrożenia życia

ofiary lub wiązało się z użyciem poważnej przemocy, takiej jak tortury, wymuszone zażycie narkotyków lub leków, gwałt lub inne poważne formy przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej, albo wyrządziło szczególnie poważne szkody ofierze, powinno to znaleźć odzwierciedlenie w surowszej sankcji. W przypadkach, w których na mocy niniejszej dyrektywy następuje odniesienie do wydania osoby, należy je rozumieć zgodnie z decyzją ramową Rady 2002/584/WSiSW z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie europejskiego nakazu aresztowania i procedury wydawania osób między państwami członkowskimi⁽⁹⁾. Waga popełnionego przestępstwa może być brana pod uwagę w ramach wykonania kary.

(13) W zwalczaniu handlu ludźmi należy w pełni wykorzystać istniejące instrumenty przewidujące możliwość zajęcia i konfiskaty korzyści z przestępstwa, takie jak Konwencja Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej i załączone do niej protokoły, Konwencja Rady Europy z 1990 r. w sprawie prania, poszukiwania, zajmowania i konfiskaty dochodów z działalności przestępczej, decyzja ramowa Rady 2001/500/WSiSW z dnia 26 czerwca 2001 r. w sprawie prania brudnych pieniędzy oraz identyfikacji, wykrywania, zamrożenia, zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstwa⁽¹⁰⁾ oraz decyzja ramowa Rady 2005/212/WSiSW z dnia 24 lutego 2005 r. w sprawie konfiskaty korzyści, narzędzi i mienia pochodzących z przestępstwa⁽¹¹⁾. Należy zachęcać do wykorzystania zajętych i skonfiskowanych narzędzi oraz zysków pochodzących z przestępstw, o których mowa w niniejszej dyrektywie, do wzmocnienia pomocy dla ofiar i ich ochrony, w tym odszkodowania dla ofiar, i transgranicznej działalności Unii służącej zwalczaniu handlu ludźmi.

(14) Ofiary handlu ludźmi należy, zgodnie z podstawowymi zasadami systemów prawnych odpowiednich państw członkowskich, chronić przed ściganiem oraz karaniem za działania przestępcze, takie jak korzystanie z fałszywych dokumentów, oraz przestępstwa na podstawie przepisów dotyczących prostytucji oraz imigracji, do których popełnienia osoby te zostały zmuszone w bezpośredniej konsekwencji tego, iż stały się ofiarą handlu ludźmi. Celem takiej regulacji jest ochrona praw człowieka przysługujących ofiarom, zapobieżenie dalszej wiktymizacji oraz zachęcenie ich do zeznawania w postępowaniu karnym przeciwko sprawcom. Ochrona ta nie powinna wykluczać ścigania lub karania za przestępstwa, które dana osoba popełniła z własnej woli lub w których z własnej woli brała udział.

(15) Aby zapewnić skuteczne ściganie i oskarżanie w odniesieniu do przestępstw handlu ludźmi, wszczęcie postępowania nie powinno – co do zasady – zależeć od złożenia skargi lub zawiadomienia przez ofiarę. Ze względu na charakter czynu należy umożliwić ściganie przestępstwa przez wystarczający okres od momentu osiągnięcia przez ofiarę pełnoletności. Wystarczający okres, w ciągu którego można ścigać przestępstwo, należy określić zgodnie z odpowiednimi przepisami prawa krajowego. Funkcjonariusze organów ścigania i oskarżyciele powinni być odpowiednio przeszkoleni, w szczególności w celu wzmocnienia międzynarodowej współpracy sądowej i współpracy w zakresie ścigania. Osoby odpowiedzialne za ściganie i oskarżanie w odniesieniu do takich przestępstw powinny także mieć dostęp do narzędzi śledczych używanych do walki z przestępczością zorganizowaną i innymi poważnymi przestępstwami. Takie narzędzia mogą obejmować przechwytywanie przekazów telekomunikacyjnych, niejawną nadzór, w tym elektroniczny, monitorowanie rachunków bankowych lub inne metody dochodzenia finansowego.

⁽⁹⁾ Dz. Urz. L 190 z 18.7.2002, s. 1.

⁽¹⁰⁾ Dz. Urz. L 182 z 5.7.2001, s. 1.

⁽¹¹⁾ Dz. Urz. L 68 z 15.3.2005, s. 49.

(16) W celu zapewnienia skutecznego ścigania międzynarodowych grup przestępczych, których centrum działalności znajduje się w jednym z państw członkowskich i które prowadzą handel ludźmi w państwach trzecich, należy ustanowić jurysdykcję w odniesieniu do przestępstwa handlu ludźmi w przypadku, gdy sprawca jest obywatelem danego państwa członkowskiego, a przestępstwo zostało popełnione poza terytorium tego państwa. Podobnie możliwe jest ustalenie jurysdykcji w przypadku, gdy sprawca ma miejsce zwykłego pobytu w jednym z państw członkowskich, gdy ofiara jest obywatelem państwa członkowskiego lub ma w nim miejsce zwykłego pobytu lub gdy przestępstwo zostało popełnione na korzyść osoby prawnej mającej siedzibę na terytorium państwa członkowskiego, a popełniono je poza terytorium tego państwa członkowskiego.

(17) Podczas gdy dyrektywa 2004/81/WE przewiduje wydanie dokumentu pobytowego ofiarom handlu ludźmi będącymi obywatelami państw trzecich, a dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich reguluje wykonywanie prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich⁽¹²⁾ przez obywateli Unii i ich rodzin, w tym ochronę przed wydaleniem – niniejsza dyrektywa określa szczególne środki ochrony wobec wszystkich ofiar handlu ludźmi. W związku z tym niniejsza dyrektywa nie dotyczy warunków pobytu ofiar handlu ludźmi na terytorium państw członkowskich.

(18) Niezbędne jest, aby ofiary handlu ludźmi mogły skutecznie korzystać z przysługujących im praw. W związku z tym należy zapewnić im wsparcie i pomoc przed rozpoczęciem postępowania karnego, w trakcie tego postępowania i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu. Państwa członkowskie powinny przewidzieć środki na udzielanie pomocy ofiarom, a także na ich wsparcie i ochronę. Udzielane wsparcie i pomoc powinny obejmować w szczególności minimalny zestaw środków niezbędnych do tego, by osoba pokrzywdzona doszła do równowagi i uciekła swoim prześladowcom. Praktyczna realizacja takich środków powinna, w oparciu o indywidualną ocenę przeprowadzoną zgodnie z procedurami krajowymi, uwzględniać okoliczności, kontekst kulturowy i potrzeby danej osoby. Danej osobie trzeba zapewnić pomoc i wsparcie, jak tylko pojawią się uzasadnione przesłanki pozwalające przypuszczać, że mogła ona stać się ofiarą handlu ludźmi, niezależnie od tego, czy godzi się ona występować w charakterze świadka. W przypadkach, w których ofiara przebywa w danym państwie członkowskim nielegalnie, pomocy i wsparcia należy udzielić bezwarunkowo, przynajmniej podczas okresu do namysłu. Jeżeli po zakończeniu procesu identyfikacji lub upływie okresu do namysłu dana ofiara nie zostanie uznana za kwalifikującą się do uzyskania dokumentu pobytowego ani nie ma innej podstawy legalnego pobytu w danym państwie członkowskim, lub osoba ta opuściła terytorium tego państwa członkowskiego, państwo to nie jest zobowiązane do dalszego udzielania pomocy i wsparcia tej osobie na podstawie niniejszej dyrektywy. W razie potrzeby należy w dalszym ciągu udzielać pomocy i wsparcia przez odpowiedni okres po zakończeniu postępowania karnego, np. gdy trwa leczenie poważnych fizycznych lub psychicznych skutków przestępstwa lub też jeżeli ofierze grozi niebezpieczeństwo z powodu zeznań złożonych przez nią w tym postępowaniu karnym.

(19) Decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW z dnia 15 marca 2001 r. w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym⁽¹³⁾ określa pakiet praw ofiary przysługujących jej w postępowaniu karnym, w tym prawo do ochrony i odszkodowania. Ofiary handlu ludźmi

(12) Dz. Urz. L 158 z 30.4.2004, s. 77.

(13) Dz. Urz. L 82 z 22.3.2001, s. 1.

powinny ponadto otrzymać bezzwłocznie dostęp do doradztwa prawnego i – zgodnie z pozycją ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – zastępstwa procesowego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania. Tego rodzaju doradztwo prawne lub zastępstwo procesowe właściwe organy mogą również zapewniać w celu dochodzenia odszkodowania od państwa. Doradztwo prawne ma umożliwić ofiarom uzyskanie danych o ich sytuacji oraz porady dotyczącej istniejących możliwości. Doradztwo prawne powinno być świadczone przez osobę posiadającą odpowiednie przeszkolenie prawnicze, która nie musi być koniecznie prawnikiem. Doradztwo prawne i – zgodnie z pozycją ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – zastępstwo procesowe powinno być bezpłatne, przynajmniej w sytuacjach, gdy ofiara nie posiada wystarczających środków finansowych, w trybie zgodnym z procedurami wewnętrznymi obowiązującymi w państwach członkowskich. Z uwagi na to, iż mało prawdopodobne jest, by w szczególności dzieci będące ofiarami handlu ludźmi posiadały takie zasoby, dlatego doradztwo i zastępstwo prawne będą dla nich w praktyce bezpłatne. Ponadto na podstawie indywidualnej oceny ryzyka przeprowadzonej zgodnie z procedurami krajowymi, ofiary należy chronić przed odwetem, zastraszaniem oraz ryzykiem ponownego stania się ofiarą.

(20) Ofiary handlu ludźmi, które ucierpiały już wskutek nadużyć i upokarzającego traktowania zwykle związanych z handlem ludźmi, takich jak wykorzystywanie seksualne, niegodziwe traktowanie w celach seksualnych, gwałt, praktyki podobne do niewolnictwa lub usunięcie organów, należy chronić przed powtórnią wiktymizacją i dalszymi traumatycznymi przeżyciami podczas postępowania karnego. Należy unikać zbędnego powtarzania przesłuchań w trakcie postępowania przygotowawczego i postępowania sądowego, na przykład, w stosownych przypadkach, poprzez sporządzenie, jak tylko będzie to możliwe w toku postępowania, zapisu wideo tych rozmów. W tym celu ofiarom handlu podczas postępowania przygotowawczego i sądowego należy zapewnić traktowanie odpowiadające ich indywidualnym potrzebom. Oceniając ich indywidualne potrzeby, należy uwzględnić takie okoliczności jak wiek, ewentualna ciąża, stan zdrowia, ewentualna niepełnosprawność i inne okoliczności osobiste, jak również fizyczne i psychiczne konsekwencje działalności przestępczej, której poddana została ofiara. Decyzja o leczeniu i jego trybie powinna być podejmowana na podstawie przesłanek określonych w prawie krajowym, reguł dotyczących swobody uznania sędziego, praktyki i wytycznych, stosownie do okoliczności danego przypadku.

(21) Pomoc i wsparcie powinny być udzielane ofiarom za ich świadomą i dobrowolną zgodą. Ofiary powinny w związku z tym być informowane o istotnych aspektach pomocy i wsparcia, które nie powinny być narzucane ofiarom. Odmowa przyjęcia wsparcia przez ofiary nie powinna pociągać za sobą dla właściwych organów danego państwa członkowskiego obowiązku dostarczania ofierze alternatywnych środków.

(22) Państwa członkowskie powinny dodatkowo zapewnić dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, obok środków dostępnych wszystkim ofiarom tego procederu, szczególną pomoc, wsparcie i środki ochronne. Środki te należy zapewniać w sposób najlepiej zabezpieczający interes dziecka i zgodnie z przyjętą przez Organizację Narodów Zjednoczonych Konwencją o prawach dziecka z 1989 r. Jeżeli nie ma pewności co do wieku osoby będącej ofiarą handlu, a istnieją powody by sądzić, że ma ona mniej niż 18 lat, należy założyć, że jest ona dzieckiem i udzielić jej niezwłocznie pomocy, wsparcia i ochrony. Środki wspierania i pomocy udzielane dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi powinny koncentrować się na ich fizycznej i psychospołecznej rehabilitacji oraz znalezieniu dla nich trwałego rozwiązania. W resocjalizacji dzieci pomocne byłoby zapewnienie dostępu do edukacji. Biorąc pod uwagę szczególną wrażliwość dzieci będących ofiarami handlu, należy

zapewnić dodatkowe środki ochronne podczas przesłuchań stanowiących element postępowania przygotowawczego i sądowego.

(23) Szczególną uwagę należy poświęcić pozostającym bez opieki dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, ponieważ ze względu na ich szczególną bezbronność wymagają one szczególnej pomocy i wsparcia. Od momentu identyfikacji pozostającego bez opieki dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi do momentu znalezienia trwałego rozwiązania państwa członkowskie powinny zastosować odpowiednie środki związane z jego przyjęciem, odpowiadające potrzebom dziecka, i powinny zapewniać stosowanie odpowiednich gwarancji proceduralnych. W stosownych przypadkach należy podjąć niezbędne środki w celu wyznaczenia opiekuna lub przedstawiciela z myślą o zabezpieczeniu interesu dziecka. Decyzja o przyszłości każdego pozostającego bez opieki dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi powinna być podejmowana w jak najkrótszym czasie z myślą o znalezieniu trwałego rozwiązania w oparciu o indywidualną ocenę pod kątem najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka, który powinien być kwestią nadrzędną. Trwałe rozwiązanie może polegać na powrocie i reintegracji w państwie pochodzenia lub państwie powrotu, integracji z przyjmującym społeczeństwem, przyznaniu międzynarodowej ochrony lub innego statusu zgodnie z prawem krajowym danego państwa członkowskiego.

(24) W przypadku gdy, zgodnie z niniejszą dyrektywą, ma zostać wyznaczony opiekun lub przedstawiciel dziecka, funkcje te może sprawować ta sama osoba lub osoba prawna, instytucja lub organ.

(25) Państwa członkowskie powinny przyjąć lub udoskonalić strategie na rzecz zapobiegania handlowi ludźmi, w tym środki mające na celu osłabienie i ograniczenie popytu prowadzącego do jakichkolwiek form wyzysku oraz prowadzić badania, w tym badania nad nowymi formami handlu ludźmi, rozpowszechniać informacje, podnosić świadomość i kształcić, zmniejszając tym samym ryzyko stania się ofiarą handlu ludźmi. Realizując takie inicjatywy, państwa członkowskie powinny przyjąć podejście uwzględniające kwestie związane z płcią i prawami dziecka. Urzędnicy, którzy przypuszczalnie będą mieli kontakt z ofiarami lub potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi powinni zostać odpowiednio przeszkoleni, by umieli identyfikować ofiary i postępować z nimi. Ten obowiązek szkolenia powinien być wspierany w odniesieniu do osób należących do następujących kategorii zawodowych, w przypadku gdy mogą one mieć kontakt z ofiarami: funkcjonariusze policji i straży granicznej, urzędnicy służb migracyjnych, prokuratorzy, adwokaci i radcy prawni, sędziowie i pracownicy wymiaru sprawiedliwości, inspektorzy pracy, pracownicy socjalni, osoby zajmujące się opieką nad dziećmi i personel służby zdrowia oraz pracownicy konsularni; może to jednak, w zależności od uwarunkowań lokalnych, dotyczyć również innych grup urzędników, którzy w swojej pracy prawdopodobnie zetkną się z ofiarami handlu ludźmi.

(26) Dyrektywa 2009/52/WE przewiduje kary dla pracodawców zatrudniających obywateli państw trzecich nielegalnie przebywających na terytorium Unii, którzy to pracodawcy, mimo że nie zostali oskarżeni o handel ludźmi ani skazani za taki czyn, korzystają z pracy lub usług danej osoby, mając świadomość, że jest ona ofiarą handlu ludźmi. Państwa członkowskie powinny ponadto rozważyć możliwość nakładania kar na osoby, które korzystając z jakichkolwiek usług świadczonych przez ofiarę handlu ludźmi, mają świadomość, że jest ona ofiarą tego procederu. Taka rozszerzona kryminalizacja mogłaby obejmować zachowania pracodawców obywateli państw trzecich legalnie przebywających na terytorium Unii i obywateli Unii, jak również nabywców usług seksualnych, świadczonych przez jakąkolwiek osobę będącą ofiarą handlu, niezależnie od ich obywatelstwa.

(27) Państwa członkowskie powinny utworzyć – w sposób, jaki uznają za właściwy zgodnie ze swoją organizacją wewnętrzną, uwzględniając jednocześnie potrzebę zapewnienia minimalnej struktury o określonych zadaniach – krajowe systemy monitorowania, takie jak instytucja krajowego sprawozdawcy lub struktury równoważne, które umożliwią przeprowadzanie oceny tendencji w zakresie handlu ludźmi, zbieranie danych statystycznych, mierzenie rezultatów działań służących przeciwdziałaniu temu procederowi oraz regularne przedstawianie sprawozdań. Krajowych sprawozdawców lub struktury równoważne powołano już w nieformalnej sieci unijnej utworzonej na mocy konkluzji Rady w sprawie utworzenia nieformalnej sieci UE sprawozdawców krajowych lub równoważnych struktur ds. zjawiska handlu ludźmi z dnia 4 czerwca 2009 r. Koordynator ds. zwalczania handlu ludźmi brałby udział w pracach tej sieci, która dostarcza Unii i państwom członkowskim obiektywnych, wiarygodnych, porównywalnych i aktualnych informacji strategicznych w dziedzinie handlu ludźmi oraz dokonuje wymiany doświadczeń i najlepszych praktyk w zakresie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu na poziomie Unii. Parlament Europejski powinien być uprawniony do udziału we wspólnych pracach sprawozdawców krajowych lub równoważnych struktur.

(28) W celu dokonania oceny wyników działań w zakresie zwalczania handlu ludźmi, Unia powinna kontynuować swoją pracę nad metodologią i metodami gromadzenia danych w celu opracowywania porównywalnych danych statystycznych.

(29) W świetle programu sztokholmskiego i z myślą o rozwinięciu skonsolidowanej strategii Unii w zakresie zwalczania handlu ludźmi mającej na celu dalsze umocnienie zaangażowania Unii i państw członkowskich, a także podejmowanych przez nie wysiłków na rzecz zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu, państwa członkowskie powinny ułatwiać wykonywanie zadań należących do koordynatora ds. zwalczania handlu ludźmi, takich jak na przykład ulepszenie koordynacji i spójności, unikanie powielania wysiłków podejmowanych przez instytucje i agencje unijne, a także przez państwa członkowskie i podmioty międzynarodowe, przyczynianie się do rozwoju istniejących lub opracowania nowych polityk i strategii unijnych istotnych dla walki z handlem ludźmi lub też składanie sprawozdania instytucjom Unii.

(30) Niniejsza dyrektywa ma na celu zmianę i rozszerzenie przepisów decyzji ramowej 2002/629/WSiSW. Biorąc pod uwagę znaczną liczbę i istotny charakter zmian, które mają zostać dokonane, dla celów jasności decyzja ramowa powinna zostać zastąpiona w całości w odniesieniu do państw członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy.

(31) Zgodnie z pkt 34 Porozumienia międzyinstytucjonalnego w sprawie lepszego stanowienia prawa⁽¹⁴⁾ zachęca się państwa członkowskie do sporządzania i opublikowania – w interesie własnym, jak i Unii – własnych tabel możliwie jak najdokładniej ilustrujących korelacje pomiędzy niniejszą dyrektywą a środkami transpozycji.

(32) Ponieważ cel niniejszej dyrektywy, czyli walka z handlem ludźmi, nie może zostać w sposób wystarczający osiągnięty przez państwa członkowskie, ale ze względu na swoją skalę i skutki może zostać lepiej osiągnięty na poziomie Unii, Unia może podjąć działania zgodne z zasadą pomocniczości, o której mowa w art. 5 Traktatu o Unii Europejskiej. Zgodnie z zasadą proporcjonalności określoną w tym samym artykule, niniejsza dyrektywa nie wykracza poza to, co jest konieczne do osiągnięcia tego celu.

(14) Dz. Urz. C 321 z 31.12.2003, s. 1.

(33) Niniejsza dyrektywa nie narusza praw podstawowych i jest zgodna z zasadami uznanymi w szczególności w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, a w szczególności: zasadą godności ludzkiej, zakazem niewolnictwa i pracy przymusowej oraz handlu ludźmi, zakazem tortur i niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, prawami dziecka, prawem do wolności i bezpieczeństwa, prawem do wolności wypowiedzi i informacji, prawem do ochrony danych osobowych, prawem do skutecznego środka prawnego i rzetelnego procesu oraz zasadą legalizmu i proporcjonalności kar do czynów zabronionych pod groźbą kary. W szczególności niniejsza dyrektywa zmierza do pełnego zagwarantowania poszanowania tych praw i zasad oraz musi być odpowiednio wdrażana.

(34) Zgodnie z art. 3 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Irlandia powiadomiła o chęci uczestniczenia w przyjęciu i stosowaniu niniejszej dyrektywy.

(35) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Zjednoczonego Królestwa i Irlandii w odniesieniu do przestrzeni wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, oraz bez uszczerbku dla art. 4 tego protokołu, Zjednoczone Królestwo nie uczestniczy w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie jest nią związane ani jej nie stosuje.

(36) Zgodnie z art. 1 i 2 Protokołu w sprawie stanowiska Danii, załączonego do Traktatu o Unii Europejskiej i do Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dania nie bierze udziału w przyjęciu niniejszej dyrektywy i nie jest nią związana ani jej nie stosuje,

PRZYJMUJĄ NINIEJSZĄ DYREKTYWĘ:

Artykuł 1

Przedmiot

Niniejsza dyrektywa określa minimalne reguły dotyczące określania przestępstw i kar dotyczących handlu ludźmi. Wprowadza ona również wspólne przepisy w celu lepszego zapobiegania takim przestępstwom i lepszemu ochronie ich ofiar, przy uwzględnieniu kwestii związanych z płcią.

Artykuł 2

Przestępstwa dotyczące handlu ludźmi

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia karalności następujących czynów umyślnych:

Werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, w tym wymiana lub przekazanie kontroli nad tymi osobami, z zastosowaniem groźby lub przemocy bądź innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstępu, poprzez nadużycie uprawnień lub wykorzystanie sytuacji bezbronności, lub też wręczenie lub przyjęcie płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę nad inną osobą, w celu wyzysku.

2. Sytuacja bezbronności zachodzi wówczas, gdy dana osoba nie ma innego – realnego lub możliwego do zaakceptowania – wyboru niż poddanie się nadużyciu.

3. Wyzysk obejmuje, w szczególności, wyzyskanie innych osób do prostytucji lub innych form wykorzystywania seksualnego, przymusową pracę lub służbę, w tym żebractwo,

niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie, wyzyskiwanie do działalności przestępczej lub usunięcie organów.

4. Zgoda ofiary handlu ludźmi na wyzysk, niezależnie od tego, czy zamierzony lub rzeczywisty, nie ma znaczenia, jeżeli posłużono się którymkolwiek ze środków określonych w ust. 1.

5. Jeśli zachowanie określone w ust. 1 dotyczy dziecka, stanowi ono przestępstwo handlu ludźmi, nawet jeśli nie posłużono się żadnym ze środków wymienionych w ust. 1.

6. Na użytek niniejszej dyrektywy „dziecko” oznacza osobę poniżej 18 roku życia.

Artykuł 3

Podżeganie, pomocnictwo i usiłowanie

Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia karalności podżegania do przestępstwa, o którym mowa w art. 2, pomocnictwa i usiłowania jego popełnienia.

Artykuł 4

Sankcje

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by przestępstwo, o którym mowa w art. 2, podlegało sankcjom karnym w maksymalnym wymiarze co najmniej pięciu lat pozbawienia wolności.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by przestępstwo, o którym mowa w art. 2, podlegało sankcjom karnym w maksymalnym wymiarze co najmniej dziesięciu lat pozbawienia wolności, jeżeli przestępstwo:

- a) zostało popełnione przeciwko ofierze, która była szczególnie bezbronna, co, w kontekście niniejszej dyrektywy, obejmuje w szczególności ofiary będące dziećmi;
- b) zostało popełnione w ramach organizacji przestępczej w rozumieniu decyzji ramowej Rady 2008/841/WSiSW z dnia 24 października 2008 r. w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej⁽¹⁵⁾;
- c) poprzez działanie umyślne lub rażące niedbalstwo, naraziło życie pokrzywdzonego; lub
- d) zostało popełnione z użyciem poważnej przemocy lub wyrządziło pokrzywdzonemu szczególnie dotkliwą szkodę.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by popełnienie przestępstwa, o którym mowa w art. 2, przez funkcjonariusza publicznego podczas wykonywania swoich obowiązków, uznawane było za okoliczność obciążającą.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by przestępstwo, o którym mowa w art. 3, podlegało skutecznym, proporcjonalnym i odstrasającym sankcjom, mogącym skutkować wydaniem sprawcy.

Artykuł 5

Odpowiedzialność osób prawnych

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia możliwości pociągnięcia osób prawnych do odpowiedzialności za przestępstwa, o których mowa w art. 2 i 3, popełnione na ich korzyść przez osobę działającą indywidualnie lub jako członek organu danej osoby prawnej i pełniącą rolę kierowniczą w tej osobie prawnej na podstawie:

- a) prawa reprezentowania danej osoby prawnej;

⁽¹⁵⁾ Dz. Urz. L 300 z 11.11.2008, s. 42.

- b) uprawnienia do podejmowania decyzji w imieniu danej osoby prawnej; lub
- c) uprawnienia do wykonywania kontroli w ramach danej osoby prawnej.

2. Państwa członkowskie zapewniają także możliwość pociągnięcia osoby prawnej do odpowiedzialności w przypadku, gdy brak nadzoru lub kontroli przez osobę określoną w ust. 1 umożliwił popełnienie na korzyść tej osoby prawnej, przez osobę jej podlegającą, przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.

3. Odpowiedzialność osoby prawnej na mocy ust. 1 i 2 nie wyklucza możliwości wszczęcia postępowania karnego przeciwko osobom fizycznym będącym sprawcami przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, podlegającym do tych przestępstw lub pomagającym w ich popełnieniu.

4. Na użytek niniejszej dyrektywy „osoba prawna” oznacza każdy podmiot posiadający osobowość prawną na mocy prawa właściwego, z wyjątkiem państw i podmiotów prawa publicznego wykonujących władzę publiczną oraz publicznych organizacji międzynarodowych.

Artykuł 6

Kary wobec osób prawnych

Państwa członkowskie podejmują środki konieczne do zapewnienia, by osoba prawna ponosząca odpowiedzialność na podstawie art. 5 ust. 1 lub 2 podlegała skutecznym, proporcjonalnym i odstraszającym karom, obejmującym grzywny karne lub inne kary pieniężne nie mające charakteru karnego, które mogą obejmować inne kary, takie jak:

- a) pozbawienie prawa do korzystania ze świadczeń publicznych lub pomocy;
- b) czasowy lub stały zakaz prowadzenia działalności gospodarczej;
- c) umieszczenie pod nadzorem sądowym;
- d) likwidacja sądowa;
- e) czasowe lub stałe zamknięcie zakładów wykorzystywanych do popełnienia przestępstwa.

Artykuł 7

Zajęcie i konfiskata

Państwa członkowskie podejmują konieczne środki w celu zapewnienia, by właściwe organy były uprawnione do zajęcia i konfiskaty narzędzi oraz korzyści pochodzących z przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.

Artykuł 8

Odstąpienie od ścigania ofiar lub niestosowanie wobec nich sankcji

Państwa członkowskie, zgodnie z podstawowymi zasadami swoich systemów prawnych, podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia, by właściwe organy krajowe były uprawnione do odstąpienia od ścigania lub nakładania sankcji na ofiary handlu ludźmi za ich udział w działalności przestępczej, do której zostały zmuszone w bezpośredniej konsekwencji tego, iż stały się ofiarami czynów, o których mowa w art. 2

Artykuł 9

Ściganie i oskarżanie

1. Państwa członkowskie zapewniają, by ściganie i oskarżanie w odniesieniu do

przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, nie było uzależnione od złożenia przez ofiarę skargi lub oskarżenia, oraz by postępowanie karne mogło być kontynuowane, nawet jeśli ofiara wycofa swoje zeznania.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do umożliwienia – ze względu na charakter czynu – ścigania przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, przez wystarczający okres od momentu osiągnięcia przez ofiarę pełnoletności.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia odpowiedniego wykszolenia osób, jednostek i służb odpowiedzialnych za ściganie lub oskarżanie w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia osobom, jednostkom i służbom odpowiedzialnym za ściganie lub oskarżanie w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, dostępu do skutecznych narzędzi śledczych, takich jak wykorzystywane w sprawach związanych z przestępczością zorganizowaną lub innym poważnym rodzajem przestępczości.

Artykuł 10

Jurysdykcja

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do ustalenia swojej jurysdykcji w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, w przypadku gdy:

- a) przestępstwo zostało popełnione w całości lub w części na jego terytorium; lub
- b) sprawca jest obywatelem tego państwa.

2. Państwo członkowskie informuje Komisję w przypadku, gdy podejmie decyzję o ustaleniu dalszej jurysdykcji w odniesieniu do przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, popełnionych poza jego terytorium, między innymi jeżeli:

- a) przestępstwo zostało popełnione przeciwko jego obywatelowi lub osobie mającej miejsce zwykłego pobytu na jego terytorium;
- b) przestępstwo zostało popełnione na korzyść osoby prawnej mającej siedzibę na jego terytorium; lub
- c) sprawca ma miejsce zwykłego pobytu na jego terytorium.

3. W odniesieniu do ścigania przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, popełnionych poza terytorium danego państwa członkowskiego, w przypadkach wymienionych w ust. 1 lit. b) każde państwo członkowskie podejmuje – a w przypadkach wymienionych w ust. 2 może podjąć – środki niezbędne do zapewnienia, by jego jurysdykcja nie była zależna od spełnienia któregośkolwiek z następujących warunków:

- a) dane czyny stanowią przestępstwo w miejscu ich popełnienia; lub
- b) ściganie może zostać rozpoczęte jedynie w następstwie zawiadomienia złożonego przez ofiarę w miejscu, w którym przestępstwo zostało popełnione, lub zawiadomienia o przestępstwie przez państwo, w którym zostało ono popełnione.

Artykuł 11

Wsparcie i pomoc dla ofiar handlu ludźmi

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by ofiary otrzymały wsparcie i pomoc przed rozpoczęciem postępowania karnego, w jego trakcie i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu, aby umożliwić im skorzystanie z praw określonych w decyzji ramowej 2001/220/WSiSW oraz w niniejszej dyrektywie.

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia pomocy i wsparcia danej osobie, jak tylko właściwe organy dowiedzą się o uzasadnionych przesłankach pozwalających przypuszczać, że osoba ta mogła stać się ofiarą któregośkolwiek z przestępstw,

o których mowa w art. 2 i 3.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by udzielenie wsparcia i pomocy ofierze nie było zależne od jej gotowości do współpracy podczas śledztwa, przygotowania aktu oskarżenia lub procesu, bez uszczerbku dla dyrektywy 2004/81/WE lub podobnych przepisów krajowych.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do ustanowienia odpowiednich mechanizmów służących wczesnej identyfikacji ofiar i udzielaniu im wsparcia i pomocy, we współpracy z właściwymi organizacjami pomocowymi.

5. Pomoc i wsparcie, o których mowa w ust. 1 i 2, udzielane są na podstawie świadomej i dobrowolnej zgody wyrażonej przez ofiarę i obejmują w szczególności zapewnienie standardu życia gwarantującego ofierze środki utrzymania, w formie odpowiedniego i bezpiecznego zakwaterowania i pomocy materialnej, jak również potrzebnej opieki medycznej, w tym pomocy psychologicznej, doradztwa i informacji, a w odpowiednich przypadkach – także usług tłumaczy.

6. Informacje, o których mowa w ust. 5, obejmują, w stosownych przypadkach, informacje o okresie do namysłu i odzyskania równowagi zgodnie z dyrektywą 2004/81/WE, informacje o możliwości przyznania międzynarodowej ochrony zgodnie z dyrektywą Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony, oraz zawartości przyznawanej ochrony⁽¹⁶⁾ i dyrektywą Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich⁽¹⁷⁾ lub zgodnie z innymi instrumentami międzynarodowymi lub innymi podobnymi przepisami krajowymi.

7. Państwa członkowskie zapewniają opiekę ofiarom o szczególnych potrzebach, jeżeli wynikają one w szczególności z ewentualnej ciąży, stanu zdrowia, ewentualnej niepełnosprawności, zaburzeń umysłowych lub psychicznych lub doświadczonych przez pokrzywdzonych poważnych form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej.

Artykuł 12

Ochrona ofiar handlu ludźmi podczas postępowania przygotowawczego i sądowego

1. Środki ochronne, o których mowa w niniejszym artykule, obowiązują dodatkowo w odniesieniu do praw określonych w decyzji ramowej 2001/220/WSiSW.

2. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom handlu ludźmi bezzwłoczny dostęp do doradztwa prawnego i – zgodnie z pozycją ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – zastępstwa procesowego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania. Doradztwo prawne i zastępstwo procesowe są bezpłatne, jeżeli ofiara nie posiada wystarczających środków finansowych.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary handlu ludźmi otrzymały odpowiednią ochronę na podstawie indywidualnej oceny ryzyka, w tym, w odpowiednich przypadkach, poprzez dostęp do programów ochrony świadków lub innych podobnych środków, zgodnie z podstawami określonymi w prawie krajowym lub w krajowych procedurach.

4. Bez uszczerbku dla prawa do obrony i zgodnie z dokonaną przez właściwe organy indywidualną oceną okoliczności osobistych ofiary, państwa członkowskie zapewniają ofiarom handlu ludźmi szczególne traktowanie służące zapobieżeniu wtórnej wiktymizacji, poprzez unikanie, w możliwym zakresie i zgodnie z podstawami określonymi w prawie

⁽¹⁶⁾ Dz. Urz. L 304 z 30.9.2004, s. 12.

⁽¹⁷⁾ Dz. Urz. L 326 z 13.12.2005, s. 13.

krajowym, jak również z regułami dotyczącymi swobody uznania sędziego, praktyką lub wytycznymi:

- a) zbędnego powtarzania przesłuchań w trakcie śledztwa, przygotowania aktu oskarżenia lub procesu;
- b) kontaktu wzrokowego ofiary z oskarżonymi, w tym w trakcie składania zeznań, także podczas przesłuchań i tzw. przesłuchań krzyżowych, dzięki zastosowaniu odpowiednich środków, w tym odpowiednich technologii komunikacyjnych;
- c) składania zeznań na posiedzeniach jawnych; oraz
- d) zbędnych pytań dotyczących życia prywatnego.

Artykuł 13

Przepisy ogólne dotyczące środków pomocy i wsparcia oraz środków ochrony dzieci będących ofiarami handlu ludźmi

1. Dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi udziela się pomocy, wsparcia i ochrony. Przy stosowaniu niniejszej dyrektywy podstawowym celem jest jak najlepsze zabezpieczenie interesu dziecka.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by w przypadku, gdy nie ma pewności co do wieku osoby będącej ofiarą handlu ludźmi, a istnieją powody, aby sądzić, że osoba ta jest dzieckiem, przyjmowane było założenie, że dana osoba jest dzieckiem, tak by można było niezwłocznie zapewnić jej dostęp do pomocy, wsparcia i ochrony zgodnie z art. 14 i 15.

Artykuł 14

Pomoc i wsparcie dla dzieci będących ofiarami

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by konkretne działania podjęte w celu udzielenia pomocy i wsparcia dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, w perspektywie krótko- i długoterminowej, w celu ich fizycznej i psychospołecznej rehabilitacji, podejmowane były po przeprowadzeniu indywidualnej oceny szczególnych okoliczności każdego dziecka będącego ofiarą, przy należyтым uwzględnieniu jego opinii, potrzeb i trosk w celu znalezienia trwałego rozwiązania na rzecz dziecka. Zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskie w odpowiednim terminie zapewniają dostęp do edukacji dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi i dzieciom ofiar takiego handlu, korzystającym z pomocy i wsparcia zgodnie z art. 11.

2. Państwa członkowskie wyznaczają opiekuna lub przedstawiciela prawnego dla dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi od momentu uznania go przez władze za ofiarę takiego handlu, jeżeli na mocy prawa krajowego osoby, którym przysługuje władza rodzicielska, nie mogą zapewnić ochrony interesu dziecka lub reprezentować dziecka ze względu na konflikt interesów między nimi a dzieckiem będącym ofiarą.

3. Państwa członkowskie podejmują, stosownie do sytuacji i możliwości, środki służące zapewnieniu pomocy i wsparcia rodzinie dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, jeżeli jego rodzina przebywa na terytorium danego państwa członkowskiego. W szczególności, państwa członkowskie, stosownie do sytuacji i możliwości, stosują w odniesieniu do tej rodziny art. 4 decyzji ramowej 2001/220/WSiSW.

4. Niniejszy artykuł ma zastosowanie bez uszczerbku dla art. 11.

Artykuł 15

Ochrona dzieci będących ofiarami handlu ludźmi podczas postępowania przygotowawczego i sądowego

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by podczas postępowania przygotowawczego i sądowego, zgodnie z pozycją ofiar w danym systemie wymiaru sprawiedliwości, właściwe organy wyznaczyły przedstawiciela dla dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, jeżeli, stosownie do prawa krajowego, osoby, którym przysługuje władza rodzicielska, nie mogą reprezentować dziecka ze względu na konflikt interesów między nimi a dzieckiem będącym ofiarą handlu ludźmi.

2. Państwa członkowskie, zgodnie z pozycją ofiar w danym systemie wymiaru sprawiedliwości, zapewniają dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi niezwłoczny dostęp do bezpłatnego doradztwa prawnego i zastępstwa prawnego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania, chyba że ofiary dysponują wystarczającymi środkami finansowymi.

3. Bez uszczerbku dla prawa do obrony, państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w trakcie postępowania przygotowawczego i sądowego dotyczących przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3:

- a) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi odbywały się bez nieuzasadnionej zwłoki po zgłoszeniu faktów właściwym organom;
- b) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi odbywały się, w razie potrzeby, w pomieszczeniach specjalnie przeznaczonych lub przystosowanych do tego celu;
- c) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi prowadzone były, w razie potrzeby, przez lub z udziałem specjalistów, odpowiednio przeszkolonych do tego celu;
- d) wszystkie przesłuchania dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi prowadziła, tam gdzie to możliwe i właściwe, ta sama osoba;
- e) liczba przesłuchań była jak najbardziej ograniczona i by były one przeprowadzane tylko w tych przypadkach, gdy jest to absolutnie niezbędne do celów postępowania przygotowawczego i sądowego;
- f) pokrzywdzonemu dziecku mógł towarzyszyć jego przedstawiciel lub, w odpowiednich przypadkach, wybrana przez nie osoba dorosła, o ile nie podjęto uzasadnionej decyzji o wykluczeniu takiej osoby.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w trakcie postępowania karnego dotyczącego przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, wszystkie przesłuchania dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, lub w odpowiednich przypadkach, dziecka występującego jako świadek, mogły być utrwalane audiowizualnie i by te utrwalone audiowizualnie przesłuchania mogły zostać wykorzystane jako dowód w postępowaniu przed sądem karnym, zgodnie z regułami przewidzianymi w ich prawie krajowym.

5. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w postępowaniu przed sądem karnym dotyczącym przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, możliwe było zarządzenie, że:

- a) rozprawa odbędzie się bez udziału publiczności; oraz
- b) przesłuchanie w sądzie dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi zostanie dokonane bez jego obecności, w szczególności dzięki wykorzystaniu odpowiednich technologii komunikacyjnych.

6. Niniejszy artykuł ma zastosowanie bez uszczerbku dla art. 12.

Artykuł 16

Pomoc, wsparcie i ochrona dla pozostających bez opieki dzieci będących ofiarami handlu ludźmi

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by konkretne działania podjęte w celu udzielenia pomocy i wsparcia dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, określone w art. 14 ust. 1, należycie uwzględniały indywidualne i szczególne okoliczności, w jakich znajduje się dane pozostające bez opieki dziecko będące ofiarą handlu ludźmi.

2. Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu znalezienia trwałego rozwiązania w oparciu o indywidualną ocenę pod kątem najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka.

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w stosownych przypadkach wyznaczony został opiekun pozostającego bez opieki dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi.

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by podczas postępowania przygotowawczego i sądowego właściwe organy wyznaczyły przedstawiciela – zgodnie z pozycją ofiar w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – jeżeli dziecko jest pozbawione opieki albo jest odseparowane od rodziny.

5. Niniejszy artykuł ma zastosowanie bez uszczerbku dla art. 14 i 15.

Artykuł 17

Odszkodowanie dla ofiar

Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary handlu ludźmi miały dostęp do istniejących systemów odszkodowania mających zastosowanie w odniesieniu do ofiar umyślnych przestępstw dokonanych z użyciem przemocy.

Artykuł 18

Zapobieganie

1. Państwa członkowskie podejmują środki, takie jak działania w dziedzinie kształcenia i szkoleń, niezbędne do osłabienia i ograniczenia popytu sprzyjającego wszelkim formom wyzysku związanym z handlem ludźmi.

2. Państwa członkowskie podejmują, w odpowiednich przypadkach we współpracy z właściwymi organizacjami społeczeństwa obywatelskiego i innymi zainteresowanymi stronami – również za pośrednictwem Internetu – odpowiednie działania, takie jak kampanie informacyjne i uświadamiające, programy badawcze i edukacyjne służące podniesieniu świadomości i ograniczeniu ryzyka, by ludzie – a w szczególności dzieci – nie stali się ofiarami handlu ludźmi.

3. Państwa członkowskie wspierają prowadzenie regularnych szkoleń dla urzędników, którzy mogą mieć kontakt z ofiarami i potencjalnymi ofiarami handlu ludźmi, w tym funkcjonariuszy policji; szkolenia te mają umożliwić im identyfikację ofiar i potencjalnych ofiar handlu ludźmi oraz właściwe postępowanie z nimi.

4. Z myślą o skuteczniejszym zapobieganiu handlowi ludźmi i zwalczaniu tego procederu poprzez osłabienie popytu, państwa członkowskie dokonują analizy potrzeby uznania za przestępstwo czynów polegających na korzystaniu z usług stanowiących formę wyzysku, o których mowa w art. 2, ze świadomością, że dana osoba jest ofiarą przestępstwa, o którym mowa w art. 2.

Artykuł 19

Krajowi sprawozdawcy lub równoważne mechanizmy

Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu ustanowienia krajowych sprawozdawców lub równoważnych mechanizmów. Cele takich mechanizmów obejmują ocenę tendencji w obszarze handlu ludźmi, ocenę rezultatów działań służących zwalczaniu tego procederu, w tym gromadzenie danych statystycznych w ścisłej współpracy z organizacjami społeczeństwa obywatelskiego aktywnie działającymi w tym obszarze oraz przedstawianie sprawozdań.

Artykuł 20

Koordinacja strategii Unii w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi

W celu przyczynienia się do skoordynowanej i spójnej strategii Unii w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi, państwa członkowskie ułatwiają wykonywanie zadań należących do koordynatora ds. zwalczania handlu ludźmi. W szczególności państwa członkowskie przekazują koordynatorowi ds. zwalczania handlu ludźmi informacje, o których mowa w art. 19, na podstawie których koordynator wnosi wkład do przygotowywanego przez Komisję co dwa lata sprawozdania w sprawie postępów w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi.

Artykuł 21

Zastąpienie decyzji ramowej 2002/629/WSiSW

Decyzja ramowa 2002/629/WSiSW w sprawie zwalczania handlu ludźmi zostaje niniejszym zastąpiona w państwach członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy, bez uszczerbku dla zobowiązań państw członkowskich dotyczących terminu transpozycji tej decyzji ramowej do prawa krajowego.

W przypadku państw członkowskich uczestniczących w przyjęciu niniejszej dyrektywy odesłania do decyzji ramowej 2002/629/WSiSW traktuje się jako odesłania do niniejszej dyrektywy.

Artykuł 22

Transpozycja

1. Państwa członkowskie wprowadzą w życie przepisy ustawowe, wykonawcze i administracyjne niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy w terminie do dnia 6 kwietnia 2013 r.

2. Państwa członkowskie przekazują Komisji tekst przepisów dokonujących transpozycji do prawa krajowego zobowiązań nałożonych na te państwa na mocy niniejszej dyrektywy.

3. Przepisy przyjęte przez państwa członkowskie zawierają odniesienie do niniejszej dyrektywy lub odniesienie takie towarzyszy ich urzędowej publikacji. Metody dokonania takiego odniesienia określone są przez państwa członkowskie.

Artykuł 23

Sprawozdawczość

1. W terminie do dnia 6 kwietnia 2015 r. Komisja przedłoży Parlamentowi

Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające, w jakim stopniu państwa członkowskie podjęły środki niezbędne do wykonania niniejszej dyrektywy, w tym opis działań podjętych na mocy art. 18 ust. 4; sprawozdaniu w razie potrzeby towarzyszą wnioski ustawodawcze.

2. W terminie do dnia 6 kwietnia 2016 r. Komisja przedłoży Parlamentowi Europejskiemu i Radzie sprawozdanie oceniające wpływ, jaki mają istniejące przepisy krajowe penalizujące korzystanie z usług stanowiących formę wyzysku ofiar handlu ludźmi na zapobieganie handlowi ludźmi; do sprawozdania dołączone zostaną w razie potrzeby wnioski ustawodawcze.

Artykuł 24

Wejście w życie

Niniejsza dyrektywa wchodzi w życie w dniu jej opublikowania w *Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej*.

Artykuł 25

Adresaci

Niniejsza dyrektywa skierowana jest do państw członkowskich zgodnie z Traktatami.

Sporządzono w Strasburgu dnia 5 kwietnia 2011 r.

W imieniu Parlamentu Europejskiego
J. BUZEK
Przewodniczący

W imieniu Rady
GYŐRI E.
Przewodniczący